

Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – Drugyi tom. Dopovidi i statti. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1972.

3. Hai–Nyzhnyk P. “Pered namy zнову i zнову postae realna i zhyva kartyna maybutnoi derzhavy Ukrainy” (yaku derzhavnu model pragra stvority OUN(b) u drugiy polovyni 1940–h – 1950–tirr.) / P.Hai–Nyzhnyk // Gileya. – 2015. – Vyp.95 (№4).

4. Dniprovyi O. Revolutsiyni protsesy v Ukraini / O.Dniprovyi // Chetvertyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – Drugyi tom. Dopovidi i statti. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1972.

5. Karbovych Z. De vistse nashoho postoyu / Z.Karbovych // Pyatyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). Materialy i postanovy. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1972.

6. Karbovych Z. Problemy strategii natsionalno–vyzvolnoi revolyutsii / Z.Karbovych // Chetvertyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – Drugyi tom. Dopovidi i statti. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1972.

7. Kasyanov H. Do pytannya pro ideologiyu Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN) / H.Kasyanov. – K., 2003.

8. Manifest Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv. – London, 1981.

9. Martovych O. Dumky pro vyzvolennya / O.Martovych // Chetvertyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – Drugyi tom. Dopovidi i statti. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1972.

10. Orlovskiy E. Lysty do odnodumtsiv pro ukrainske pravosuddya / E.Orlovskiy // Chetvertyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – Pershyi tom. Postanovy. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1972.

11. Pyatyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). Materialy i postanovy. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1975.

12. Slovo Yaroslava Stetska na vidkrytti IV Velykoho Zboru OUN / Ya.Stetsko // Chetvertyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – Pershyi tom. Postanovy. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN)H, 1969.

13. Sosnovskiy M. Dmytro Dontsov: politychnyi portret / M.Sosnovskiy. – Nyu–York; – Toronto, 1974.

14. Sotn. I.K.G. Do pytannya ukrainoi voennoi doktryny (Poryadkom obgovorennya) / I.K.G. // Chetvertyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – Drugyi tom. Dopovidi i statti. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1972.

15. Petrovych S. Vstup / S.Petrovych // Chetvertyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – Drugyi tom. Dopovidi i statti. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1972.

16. Stetsko Ya. Za scho I proty chogo boremosya? (Ideyno–programovi pozysii novoi Ukrainy) / Ya.Stetsko // Chetvertyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – Drugyi tom. Dopovidi i statti. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1972.

17. Chetvertyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – Pershyi tom. Postanovy. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1969.

18. Chetvertyi Velykyi Zbir Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – Drugyi tom. Dopovidi i statti. – B.m.: Vydannya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN), 1972.

19. Shosta Konferentsiya Organizatsii Ukrainykykh Natsionalistiv (OUN). – B.m., 1964.

20. Armstrong John A. Ukrainian Nationalism / J.A.Armstrong. – Englewood, Colorado, 1990.

Hai–Nyzhnyk P. P., Doctor of Historical Sciences, Academician of the Ukrainian Academy of Sciences, Head of the Department of Historical Studies, Research Institute of Ukrainian history (Ukraine, Kyiv), Hai–Nyzhnyk@ukr.net

“The source of power in the Ukrainian state is a sovereign nation” (which the state wished to create OUN(r) in the late 1960s and in the 1980s)

In the article, a model of the state system in the future Ukrainian Independent State and state ideology of Ukrainian nationalism adopted in program regulations IV the Great collection OUN (Bandera) in 1968. The author analyzes the background

and reasons for the OUN wires to the new program and a new vision of the future structure of Ukrainian statehood.

Keywords: OUN(b), Bandera, Ukrainian Independent State, Ukrainian nationalism.

Гай–Нижник П. П., доктор исторических наук, академик Украинской академии наук, заведующий отделом украинских студий, Научно–исследовательский институт украинологии (Украина, Киев), Hai–Nyzhnyk@ukr.net

“Источником власти в Украинском государстве будет народ–суверен” (какое государство стремилась создать ОУН(р) в конце 1960–х и в 1980–х гг.)

Отображаются основы модели государственного строя в будущем Украинской Самостоятельной Соборной Державе и государственная создающая идеология украинского национализма, принятые в программных постановлениях IV Большого собрания ОУН (С.Бандеры) в 1968 году. Автор анализирует предпосылки и причины, которые склонили Руководство ОУН к принятию новой программы и нового видения уклада будущей украинской государственности.

Ключевые слова: ОУН(б), Бандера, Украинская Самостоятельная Соборная Держава, украинский национализм.

* * *

УДК 94(477.4)“198/201”

Крива Л. М.
аспірантка кафедри історії України, Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини (Україна, Умань), Ludochka1403@mail.ru

ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ ЦЕНТРАЛЬНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ В 90–Х РР. ХХ СТ. – ПОЧ. ХХІ СТ.

Вивчаючи дозвілля українців в містах, важливо не залишити поза увагою діяльність закладів культури міста, оскільки саме їх діяльність спрямована на піднесення культури та духовності громадян міста, пропагування здорового способу життя, виховання моральності, збереження та примноження культурної спадщини.

Ключові слова: заклади культури, форми дозвілля, творчість, фестиваль, суспільство.

Зі здобуттям незалежності у 1991 році Україна отримала в спадок від Радянського Союзу значну кількість закладів культури, оскільки в Союзі велика увага приділялася “культурному” вихованню громадян. Отримавши таке надбання культури і втрапивши в кризу 1990–х років влада не змогла в необхідній кількості та в належному чині зберегти дані заклади та підтримувати їх діяльність, тому вдалася до різноманітних форм щодо зменшення їх кількості.

Метою даної статті є висвітлення діяльності закладів культури та їх місце в дозвіллевій діяльності українських міст. Попри певні напрацювання сучасних науковців О. Кравченко [1] та М. Шульги [2] тема залишається актуальною та потребує детальнішої наукової розробки. Основу нашого дослідження склали статистичні дані областей центрального регіону України, зокрема такі, як “Заклади культури та мистецтва Вінницької області” [3] в яких висвітлено роботу дозвіллевих закладів як по області загалом, так і окремо по містах. В даних “Статистичний щорічник Кіровоградської області” [4; 5] знаходимо інформацію про кількість діючих бібліотек та їх діяльність. Поточна архівна інформація управління культури і туризму Черкаської ОДА [6] дає нам можливість дослідити заходи, які проводилися бібліотеками для урізноманітнення дозвілля юних громадян області.

У нашій країні можна виокремити такі культурно-дозвілліві заклади як клуби, будинки культури, будинки народної творчості, установи соціокультурної сфери (бібліотеки, музеї, кінотеатри, філармонії, концертні заклади), позашкільні заклади (палаці дитячої та юнацької творчості, клуби за місцем проживання тощо) літні табори, санаторії, освітні заклади, паркові комплекси, стадіони, басейни, спортивні майданчики. До сучасних інститутів дозвілля відносяться комплексні комерційні дозвілліві центри, гральні салони, казино та інше. Перевагу за кількістю закладів в порівнянні з сільськими поселеннями мають міста. І вже самі громадяни, в залежності від своїх уподобань та матеріального стану обирають прийнятний їм заклад для задоволення своїх дозвіллівих потреб.

На думку О. Кравченко існує тенденція, яка певним чином характеризує сучасну сферу дозвілля: "...з радянських часів поняття культура та дозвілля збігалися, але не ототожнювалися, так само, як і поняття культура та відпочинок. Тому можна було розрізнити культурні та некультурні варіанти дозвілля. Серед найважливіших елементів організації дозвілля був клуб. Хоча офіційна модель культурних потреб середньостатистичного відвідувача клубу не відповідала дійсності, все ж ці заклади відіграли свою позитивну місію" [1]. Отже, існує необхідність не тільки зберігати й інтенсифікувати діяльність традиційних дозвіллівих закладів, але й удосконалювати сферу дозвілля.

Деякі форми дозвілля користуються більшим попитом і доступні практично всім верствам населення (телебачення, домашнє хобі, суспільно-політична і релігійна діяльність); участь у деяких формах культурно-дозвіллівої практики елітарного типу (відвідування театрів, музеїв, концертів) поступово скорочується відповідно до рівня соціальних сходинок.

Як і раніше по можливостях і забезпеченню відрізняється дозвілліва орієнтація жителів міст і мешканців села.

Проблеми дозвіллівої сфери в сучасній Україні можна пов'язати з необхідністю вдосконалювати інфраструктуру, дослідженню уподобань різних вікових груп населення. Наприклад, в м. Умань, яке рахується, як студентське містечко, час від часу підіймають питання забезпечення міста сучасним кінотеатром, льодовиковим катком та МакДональдсом, які б значно урізноманітнили дозвілля молоді міста. Тобто інфраструктура, зміст та дозвілліві вподобання мають бути розраховані на населення міста. Важливим елементом має бути і те, що дозвілля має об'єднувати різні вікові групи населення, не дивлячись на різницю у прагненнях та можливостях.

Розглянемо детальніше діяльність закладів культури міст по областях центральної України. Варто, насамперед, відзначити, роль бібліотек в дозвіллі українців. Відомо, що бібліотеки являються чи не єдиним безкоштовним джерелом інформації, місцем відпочинку, спілкування і творчого розвитку. Однак їх кількість в 90-х рр. значно скоротилася. Якщо 1990 р. в Україні налічувалось 25644 бібліотек, то 1996 р. їх кількість становила 23341 (зменшилась на 9%). У 1990 р. в бібліотеках нараховувалось 418,9 млн. книг і

часописів, до 1996 року їх чисельність зменшилася на 13%. Варто відзначити, що за згадуваний період число бібліотек значно скоротилося у містах – на 20%, тоді як у сільській місцевості лише на 5%. Одночасно зі скороченням бібліотек відбувалося і скорочення книжок і часописів, зокрема в міських поселеннях скорочення відбулося на 14% [2, с. 544].

Для прикладу, у Вінницькій області у 1990 р. в області нараховувалось 1435 бібліотек, тоді як на кінець 2001 р. залишилося 1107, зокрема в міських поселеннях області скорочення відбулося на 45 одиниць – з 176 до 147. Зокрема у м. Вінниця у період з 1990 р. до 2001 р. кількість бібліотек скоротилася з 38 до 27, в м. Жмеринка на 1 одиницю – з 4 до 3, в м. Хмільник – з 4 до 2, тоді як, наприклад, в м. Могилів-Подільському їх кількість збільшилася з 7 до 8 [3, с. 16]. Заодно скорочувалась і кількість книг та журналів. Для прикладу, на 100 чоловік міського населення Жмеринки припадало книг і журналів в масових та універсальних бібліотеках 410 у 1990 році та 364 у 2001 році, у Хмільнику 436 та 309 відповідно [3, с. 18]. Схожа ситуація склалася і в Кіровоградській області. Статистичні дані свідчать про значне скорочення бібліотек у міських поселеннях – з 3176 у 1996р. до 148 у 2000 році. Для прикладу, з 1990 року до 2002 року в м. Кіровоград кількість бібліотек скоротилася на 10 одиниць, в м. Олександрії – з 33 до 18, в м. Світловодськ на 7 одиниць [4, с.504]. Відповідно зменшувалось і кількість книжок і журналів – з 5,4 до 4,9 млн. примірників. Ще однією причиною зменшення літератури є вилучення застарілої, зношеної літератури, яка удвічі переважає нові надходження. Фонди бібліотек поповнювалися новинками завдяки подарункам підприємств, місцевих авторів, депутатів рад різних рівнів, інших спонсорів і благодійників. Основною причиною скорочення бібліотек, як і закладів культури загалом, стало недостатнє фінансування. Колективи вдавалися до різних дій, які б могли в деякій мірі врятувати ситуацію – це була і реорганізація, і скорочення зайнятості, і безкоштовні відпустки та інші кроки комерційного типу не змогли врятувати від ліквідації значної частини закладів. Заодно скоротився і рівень забезпеченості населення бібліотеками. Так, в розрахунку на 100 жителів книжковий фонд масових бібліотек зменшився з 1086 в 1995 році до 1047 примірників в 2001 році. Державними бібліотеками у Вінницькій області в цьому ж році було обслужено 670,4 тис. читачів, що на 5,5 тис. менше попереднього періоду. Найбільшим попитом користувалася гуманітарна література – 64% та література суспільного характеру – 20,7%. Видання українською мовою користувалися більшою популярністю, ніж російською, їх кількість становить 56,7%. Серед фондів державних бібліотек більше, як кожне друге видання гуманітарне, кожне п'яте – суспільного характеру, кожне дванадцятье – природниче і тільки кожне чотирнадцятье – технічне [3, с. 8].

З появою в Україні мережі Інтернет в областях розпочалася робота по впровадженню нових інформаційних технологій. Створювалися WEB-сайти, котрі значно поліпшували та пришвидшували пошукову роботу. На сайтах читці могли знайти корисну для себе інформацію. Почалося створення електронних видань

бібліотек, електронних версії тез доповідей конференцій. Але для створення локальної комп'ютерної мережі областей не вистачало комп'ютерів. Незважаючи на труднощі, розпочалася активна робота із забезпечення не тільки бібліотек, але й інших установ комп'ютерною технікою.

Варто виокремити діяльність бібліотек, спрямовану на відзначення пам'ятних дат як загальноукраїнських, так і регіональних. На високому рівні відбулося святкування 10-ліття Незалежності України, 5 річниці Конституції. Традиційно в січні дні проходять Стусівські читання, які відбуваються в Гайсинській центральній бібліотеці.

У справжнє свято перетворюється фестиваль клубів і об'єднань за інтересами, які працюють при центральних бібліотеках Вінницької області.

Свою майстерність на таких заходах демонструють самі ж члени клубів – “Криниця” (м. Немирів), “Подільські оденьки” (м. Бар), “Берегиня” (м. Гайсин), “Автограф” (обласна бібліотека для юнацтва), “Оберіг” (м. Тульчин) [3, с. 11].

Значна увага бібліотечних працівників приділяється роботі з дітьми. Для прикладу розглянемо ситуацію з дитячими бібліотеками у Черкаській області. Згідно звітних даних за 1995 рік та перше півріччя 1996 року дітей Черкащини обслуговували 34 районні та міські дитячі бібліотеки, 737 сільських бібліотек і 640 шкільних бібліотек. Основним орієнтиром в роботі бібліотек є “Закон про бібліотеки і бібліотечну справу”, національна програма “Діти України” та регіональна програма “Діти Черкащини”, які спрямовані на задоволення інтересів і запитів дітей, допомога їм у навчанні та організації дозвілля. Значна увага приділяється популяризації серед юних читачів літератури, яка сприяє прищепленню кращих людських цінностей та виховання патріотизму. Малі громадяни залучалися до різноманітних заходів як невеликих, так і в масштабніших – на рівні міста чи області. Зокрема це районні свята книги в містах Корсунь–Шевченківському, Тальному, Монастирищі; обласна виставка “Богдан Хмельницький і Черкащина”, яку оголосила обласна бібліотека для дітей у вересні 1995 року через газету “Черкаський край”. В ній взяли участь багато школярів, класів та шкіл. Широко відзначилися в бібліотеках такі події, як 50-річчя Перемоги, 400-річчя від Дня народження Богдана Хмельницького, 10-річчя Чорнобильської трагедії та інші. Намагаючись привернути увагу батьків до виховання дітей, використовувалися такі форми роботи, як сімейне читання, дні батьків у бібліотеці, масові заходи за участю дітей і батьків “З родини іде життя дитини”, “Шануй батька й няньку”, “Моя сім'я – моє багатство”. На високому рівні пройшли обласні та Всеукраїнський конкурс сімей–ерудитів “Від роду – до роду”, організаторами яких виступають управління культури, районні і міські відділи культури, обласна бібліотека для юнацтва [6, с. 2].

Особлива увага приділяється дітям з багатодітних сімей. Спільно з комітетом багатодітних сімей Черкаська обласна бібліотека для дітей провели обласний турнір “Люби і знай свій рідний край” та конкурс до Дня матері. Заходи до Дня матері щороку проводять в дитячих бібліотеках області. Значна увага

приділяється такій категорії читачів, як діти–інваліди та діти–сироти. Бібліотеки області налагоджували зв'язки з комітетами по роботі з молоддю, з товариствами Червоного Хреста, з вчителями, які навчають дітей–інвалідів вдома, батьками цих дітей. Було організовано проведення новорічних свят, Дня інвалідів, складовою частиною яких була акція “Повір у себе” в Уманських міських бібліотеках, Корсунь–Шевченківській, Маньківській, Тальнівській районній бібліотеках для дітей. Активно використовувалась і така форма, як обслуговування дітей вдома. Таке знайомство вдома дало можливість Смілянській міській бібліотеці для дітей виявити обдарованих дітей, відібрати їх творчі роботи і організувати у бібліотеці виставку.

Під час канікул бібліотеки теж всіляко намагаються урізноманітнити дозвілля юних українців, зробити його змістовним та цікавим. Під час зимових канікул проводяться новорічні вертепи та театралізовані свята “Різдвяна казка”. Весняні канікули – це традиційні тижень дитячої книги, проведення цікавих зустрічей з місцевими письменниками та різноманітні літературні ігри. В період літніх канікул бібліотеки області обслуговуються пізнавальною літературою учнів у пришкільних та позаміських таборах відпочинку.

Цікавим дозвіллям для дітей різних вікових груп є участь в об'єднаннях за інтересами. Це клуби і гуртки літературознавчого, народознавчого, патріотичного, екологічного спрямування. Майже в усіх дитячих бібліотеках працюють самодіяльні лялькові театри. В обласній бібліотеці для дітей працюють: гурток декоративно–прикладного мистецтва “Берегиня”, літературно–творчий “Пегас”, драматичний “Витівник”, клуб цікавих зустрічей “Світ дивовижної краси”, “Школа ввічливих наук”, ляльковий гурток “Золотий ключик”.

Тематичне спрямування бібліотечних заходів досить широке. Крім вище зазначеного, воно визначається також подіями, громадсько–політичного життя держави. Стало традицією відзначення шевченківських та симоненківських днів, ювілейних дат письменників України, письменників–земляків та письменників світової літератури.

Для запобігання протиправних порушень серед дітей та підлітків, бібліотеки області через книгу здійснюють заходи, по вихованню їх правової культури. В обласній бібліотеці для дітей навіть серед найменших читачів, проводилися заходи “Правила, обов'язкові для всіх”, “Хто вигадав дорожні знаки”, “Уроки Світлофора–Моргайки” [6, с. 3].

З учнями середнього та старшого шкільного віку проводився цикл заходів “Правовий канал” до якого входять “Круглий стіл”, “Ти і закон” зустріч з працівниками правоохоронних органів та інше. В Корсунь–Шевченківській дитячій бібліотеці діє кіноклуб “По законах совісті”, в Чорнобаївській проводяться дні правових знань та інше.

Розглянемо тепер ситуацію з закладами культури клубного типу. Основним нормативним документом щодо забезпечення членів територіальних громад клубними закладами є постанова Кабінету Міністрів України від 12 листопада 1998 р. №1775 “Про нормативи забезпечення населення клубними закладами”, у якій, зокрема, зазначається: “На території

кожної сільської, селищної, міської ради має функціонувати як мінімум один (базовий) клубний заклад. Кількість місць у ньому визначається відповідно до сумарної чисельності населення всіх населених пунктів, що знаходяться на території ради, та наведеного нормативу. У кожному районі діє районний будинок культури з методичною службою. У кожному обласному центрі функціонує обласний центр (будинок) народної творчості як науково-дослідний, координаційний, методичний центр або інший клубний заклад з аналогічними функціями. До закладів культури клубного типу належать сільські, селищні, міські, районні, обласні будинки і палаци культури, клуби, народні доми, клуби технічної та художньої творчості, клуби-бібліотеки, центри дозвілля, клуби-кафе, культурно-спортивні центри тощо [7].

І знову ж статистика наводить дані масового скорочення таких закладів. Якщо у 1990 р. налічувалось 25146 клубів, то 1996 року їх стало 22395 (зменшилось на 11%). Суттєвіше зменшення (на 27%) відбулося у містах, тоді як в сільській місцевості – на 8%. Для прикладу, в міських поселеннях Кіровоградської області з 1996 р. до 2000 р. на 33 одиниці зменшилася чисельність даних закладів [5, с. 324].

Закладами проводиться низка культурних заходів – це і театралізовані свята, і вечори відпочинку, і концерти та вистави, виставки декоративно-прикладного мистецтва та спортивно-масові заходи, які відвідують мільйони глядачів. На Вінниччині, зокрема, у 2001 році урочисто відзначили 100-річчя від дня народження видатного фольклориста і краєзнавця Гната Танцюри. Започатковано фестиваль “Подільська світлиця” на якому кожен район презентує стиль своєї світлиці. З нагоди 10 річниці Незалежності України в районах області були запроваджено цікаві заходи. Зокрема на Калинівщині це “Україні незалежній даруємо любов безмежну”, конкурс дитячої та юнацької творчості “Творча комора” у Вінницькому районі, свято козацької слави “Козацькому роду нема переводу” в Немирівському та Тирівському районах, свято танцю “Веселі барви” в Крижопільському районі, мистецькі свята з нагоди 400-річчя м. Гайсина, 600-річчя м. Бару, літературно-мистецьке свято “В гостях у Сонцелюба”(м. Вінниця) та інші.

У Вінницькій області на кінець 2001 року діяло 279 сімейних та 1336 дитячих творчих аматорських колективів. Варто відзначити родинні вокальні ансамблі Патраків (м. Калинівка), Павлових (м. Ямпіль), сім’ї Баранових та Мазуркевичів (м. Бершадь), котрі беруть активну участь у низці заходів. Успішно працюють клуби молоді сім’ї у Вінницькому, Калинівському, Тростянецькому районах.

Значна увага спрямована на розвиток дитячої художньої творчості. До переліку можна віднести обласний конкурс-фестиваль сучасної пісні і танцю “Подільський первоцвіт” (м. Ладижин), театралізований конкурс “Козацькі забави” (м. Вінниця), фестиваль-конкурс дитячо-юнацької творчості “Музична парасолька” (м. Вінниця). У 2001 році відкрилася дитяча студія декоративно-ужиткового мистецтва “Барви Поділля”.

На Черкащині клубні заклади теж активно долучаються до проведення різноманітних заходів.

Зокрема, з 1993 року на Черкащині проводиться огляд-конкурс рок, поп- і джаз музичних колективів. Таке свято проводилося у II тури: у м. Корсунь-Шевченківській і м. Ватутіне, і стало улюбленим не тільки для місцевої молоді, але і для старшого покоління. Широко відомий не тільки в Корсунь-Шевченківському, але й далеко за його межами фестиваль-конкурс обласного танцю імені Василя Авраменка дає поштовх для розвитку низкихореографічних колективів зі всієї України.

Клубні установи також націлюють свою роботу на вирішення питань сімейного відпочинку. Показову роботу в цьому напрямі провели в Корсунь-Шевченківському районі. Тут традиційним стало проведення свята сім’ї, урочисті реєстрації шлюбів новонароджених, виставки картин та робіт народних умільців, вечори сімейного відпочинку в клубі “Дозвілля”, зустріч з молодими поетами в міському поетичному клубі “Нагхнення”, свято вулиці, на якому визначають найкращий двір, проводи до лав Української армії, свято молоді сім’ї. Для найменших жителів міста і району в районному будинку культури створили дитячу студію “Лад”. В місті проводився конкурс “Сонячний зайчик”, конкурси “Міс чарівність” та “Сепербабуся”.

Традиційними на Черкащині стали конкурси дитячої та юнацької творчості, основне завдання яких полягало у виявленні юних талантів. Наприклад, досить цікаво проводився такий конкурс у м. Сміла під назвою “Пролісок”, який проходив у різних жанрах і завершився заключним концертом переможців та нагородженням. В Золотоніському районі проводився конкурс “Ранкова зірка”, Драбівському – “Таланти твої, Драбівщино”, а в Чорнобаївському, Монастирищанському, Звенигородському, Черкаському районах – огляди-конкурси дитячої та юнацької художньої самодіяльності.

В районних будинках культури систематично проводилися роботи по відтворенню народних свят, а саме в Шполянському районі, Городищенському, Драбівському, Черкаському та інших районах, звичаїв і обрядів – у Тальнівському, Звенигородському, Христинівському районах, в містах Сміла та Золотоноша.

Велика увага в клубних закладах приділяється популяризації народної творчості та народних ремесел серед молоді. Так, наприклад в Корсунь-Шевченківському районі діяли любительські об’єднання, де майстри народної творчості навчали підростаюче покоління народним промислам, маючи при цьому гарні досягнення. Зокрема, Звенигородська художня школа по кераміці на Всеукраїнському дитячому юнацькому фестивалі народного мистецтва і художніх промислів, який проходив з 29 липня по 2 серпня 1995 року в м. Дніпропетровську виборола I місце. В м. Сміла та м. Золотоноша постійно організовувались виставки дитячого малюнка, вишивки, декоративно-прикладного мистецтва. Постійна увага приділялася дітям-інвалідам, малозабезпеченим сім’ям, дітям-сиротам в Чорнобаївському, Кам’янському, Золотоніському, Звенигородського районах. В них проводилися також фестивалі дитячої творчості для цієї

категорії дітей, виставки виробів і малюнків маленьких умільців.

В Звенигородському районі клубні заклади разом з організацією “Червоний Хрест” проводили щорічні благодійні заходи, а саме – новорічні ранки, Пасхальне свято, День молоді. В Черкаській області також цікаво проводять свято дітей 1 червня – це і концерти, ярмарки, конкурси квітів, малюнків на папері і на асфальті. Для прикладу, Звенигородський районний будинок культури з нагоди свята у 1995 році провів свято багатодітної сім’ї під назвою “Велика сім’я – багата держава”. Постійно популяризувались серед молоді Звенигородщини конкурси “Нумо, хлопці!”, “Нумо, дівчата!”. В м. Монастирище провели конкурс-свято сімейних традицій “Кришталеве яблуко”, в якому взяли участь діти, мами та бабусі.

Традиційними для кожного міста і містечка стали конкурси “Міс міста”. Це свято краси і молодості відбулися в містах Монастирище, Канів, Шпола, Сміла. А в місті Драбові вперше в 1995 році відбулась конкурсно-розважальна програма “Наречений-95”. Значна увага приділялася правовому вихованню і правовій освіті молоді. Проводиться низка заходів, на які запрошуються лікарі-наркологи і працівники міліції, які знайомили молодь про негативну ситуацію в державі та застерігали від подібних ситуацій. Як приклад, дитячий лекторій “За здоровий спосіб життя”, який діяв при Звенигородському районному будинку культури, лекції якого були спрямовані на антиалкогольну пропаганду. Слухачами лекцій були учні 5–11 класів усіх шкіл міста. В м. Ватутіне проводилися тижні правових знань “Азбука ввічливості”, “Бути на землі людиною”, “Коли винуватий потерпілий”, вечір-диспут “Закон. Злочин. Відповідальність” та інші.

Тепер перейдемо до розгляду ситуації з кінотеатрами. Офіційна статистика наводить дані про 27 тисяч кіноустановок у 1990 році, та зменшення їх кількості на 52% (до 13 тисяч) у 1996 році. Як відомо, кіноустановки здебільшого знаходяться в клубах та кінотеатрах, а їх помітне зменшення пов’язане зі скороченням даних закладів. Стосовно кіновідвідувань, то у 1990 р. їх чисельність налічувала 552 млн. на рік, то в 1996 р. – всього 14 млн. (зменшилось на 98%) [2, с. 546]. Для прикладу у Вінницькій області в період з 1990 до 2000 року кількість кіноустановок у міських поселеннях скоротилися на 518 одиниць, в тому числі в м. Вінниця на 14, відповідно скоротилася відвідуваність кіносеансів з 9487 в 1990 році до 240,3 у 2001 році.

Як видно з вище вказаного, зменшення кількості кінотеатрів призвело до скорочення кількості глядачів у залах кінотеатрів. Беручи до уваги економічне становище населення в 90-х роках, варто зауважити що зменшення глядацької аудиторії відбулося ще й з причин скрутних матеріальних можливостей населення, падінням інтересу до перегляду фільмів саме у кінотеатрах, низька якість продукції вітчизняного кінематографу. Вагому конкуренцію кіно становить телебачення, яке забирає значну кількість кіноманів.

Отже, підводячи підсумки варто відмітити, насамперед, негативні наслідки скорочень закладів культури. Це досить неприємне явище в культурі країни в цілому, оскільки дані заклади культури мають

потенціал щодо впливу на культурний менталітет населення та суттєво можуть сприяти його духовному зростанню. Ми не можемо уявити дозвілля українців без даних закладів, оскільки саме вони несуть в собі духовність, а заходи, які в них проводяться, дають можливість з користю провести своє дозвілля.

Список використаних джерел

1. Кравченко О. В. Креативний потенціал рекреативної діяльності / О. В. Кравченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.knukim.edu
2. Українське суспільство на порозі третього тисячоліття. Кол. монографія / Під ред. М. О. Шульги. – К.: Ін-т соціології НАН України, 1999. – 687 с.
3. Заклади культури та мистецтва Вінницької області: статистичний збірник. – Вінниця, 2002. – 67 с.
4. Статистичний щорічник Кіровоградської області за 2000 рік/ Головне управління статистики у Кіровоградській області, 2001. – 537 с.
5. Статистичний щорічник Кіровоградської області за 2003 рік/ Головне управління статистики у Кіровоградській області. Загальне керівництво Н.П.Моторної. Стор. 537, вих. №14 – 44 від 23.07.2004.
6. Поточний архів управління культури і туризму Черкаської ОДА. Про стан обслуговування дітей бібліотеками області за 1996 рік. – 5 с.
7. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1775-98-%D0%BF>

References

1. Kravchenko O.V. Kreatyvnyi potentsial rekreatyvnoi diialnosti / O.V. Kravchenko [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.knukim.edu
2. Ukrainse suspilstvo na porozi tretoho tysiacholittia. Kol. monohrafiia / Pid red. M.O. Shulgy. – K.: In-t sotsiolohii NAN Ukrainy, 1999. – 687 s.
3. Zaklady kultury i mystetstva Vinnytskoi oblasti: statystychnyi zbirnyk. – Vinnytsia, 2002. – 67 s.
4. Statystychnyi shchorichnyk Kirovohradskoi oblasti za 2000 r./ Holovne upravlinnia statystyky u Kirovohradskii oblasti, 2001. – 536 s.
5. Statystychnyi shchorichnyk Kirovohradskoi oblasti za 2003 r./ Holovne upravlinnia statystyky u Kirovohradskii oblasti. Zahalne kerivnytstvo N.P. Motornoi. Stor. 537,vykh. №14 – 44 vid 23.07.2004.
6. Potochnyi arkhiv upravlinnia kultury i turyzmu Cherkaskoi ODA. Pro stan obsluhovuvannia ditei bibliotekamy oblasti za 1996 r. – 5 s.
7. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1775-98-%D0%BF>

Kryva L. M., graduate student of the Department of History of Ukraine, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University (Ukraine, Uman), Ludochka1403@mail.ru

Characteristics of the activities of cultural institutions of the Central region of Ukraine in the 90sXX century–beginning XXI century

Studying the Ukrainians leisure in cities it is important not to ignore the activities of city cultural establishments, since it aims at raising culture and spirituality of citizens, promoting healthy lifestyles, morality education, conservation and enhancement of cultural heritage.

Keywords: *cultural establishments, forms of entertainment, creativity, festival, society.*

Кривая Л. Н., аспирантка кафедры истории Украины, Уманский государственный педагогический университет им. Павла Тычины (Украина, Умань), Ludochka1403@mail.ru

Характеристика деятельности учреждений культуры Центрального региона Украины в 90-х гг. XX в. – нач. XXI в.

Изучая досуг украинцев в городах, важно не оставить вне поля зрения деятельность заведений культуры города, поскольку именно их деятельность направлена на поднесение культуры и духовности граждан города, пропагандирование здорового образа жизни, воспитание нравственности, сохранение и приумножение культурного наследия.

Ключевые слова: *заведения культуры, формы досуга, творчество, фестиваль, общество.*

* * *